

לולב וערבה פרק רביעי סוכה

מ.מ.

עין משפט גד מצוה

סג א מ"י פ"ב מה' בית
הבמורה הל' ז סג
עשין קסג:
סד ב מ"י סס הלכה יא:
סה ג מ"י סס הלכה יב:

רבינו הגנאל

תניא אמר ר' אליעזר בר'
צדוק לול קטן היה בין
כבש למזבח במערבו של
כבש, פרחי כהונה אחת
ולשבעים שנה יורדין שם
ומלקטין משם יין קרוש
הדומה לעיגול דבילה
ושורפין אותו בקרוש. שני
בקרוש הסך,

סגל מוצה כו'. להכי אין כשר לעבודה של המוצה שאין לו קרן
וכבש ויסוד וריבוע פסול לעבודה הכי גרסינן. קרן אכן אמה על אמה
זרום אמה לכל קרן ויסוד דהיינו אמה כניסה ראשונה וריבוע שאינו
מרוכז אס חסר אחד מכל אלו פסול. וטעמא אמר רב הונא בשמיטת

קדשים (זבחים סג.) כל מקום שנאמר
המוצה לעכב דהכי משמע המוצה זהו
המוצה העשוי כן והנך זבולהו כתיב
המוצה על קרנות המוצה זבולהו
במלואים (שמות כט) וכבש כתיב אל
פני המוצה (ויקרא ו) והכבש הוא פניו
של מוצה שהוא פתחו ועלייתו וזיכוד
כתיב אל יסוד המוצה (שם ה) וזריבוע
כתיב רבוע יהיה המוצה (שמות כז):

רבי יוסי זר יהודה אומר אף הסוכה
מעכבו דקסבר כרכיב המוצה זהו
הסוכה והרי נאמר כי המוצה ורצון
סבירא להו זהו הכיור והכי אמרינן
זבחים צפרק קדשי קדשים (שם):

שיסין. חלל שמתח המוצה כנגד
מקום הנסכים: חמוקי. סמרי לשון
חמק עבר (שיר ה) נסמר ונסקה ממני
וכן עד מתי מתחמקין (ירמיה לא)

סמרי מתי שאת צושה ליקרב אלי
על שמעלת צי. חמוקי ירכין לשון
ירך המוצה (ויקרא א): מעשה ידי
אומנותו של הקב"ה גרסינן. ועליהם
כרה דוד וכו' לא גרסינן ליה בתוספתא

והכא נמי לא גרסינן ליה דמאן דאית
ליה שכראל ליה ליה שמששת ימי
בריאת עזראו' (ל' לידני. הקב"ה
בשצילו אני משוררו ובמקומו אני
לקבול על זאת: שירת דודי לנרמו. על כרמו: כרם היה לידני

צקין בן שמן. בארץ ישראל זית השמיה מכל הארצות: ויעוקפו.
זנה להם ערים זכורות מוקפות דלמים זכרות כטענת דמתרגמינן
עזוקא (שמות כה): ויסקלוהו. כאלה המפנה זבחים מנכרמו כלומר
פינה האומות מפניהם שלא יצבו בארצם פן יחטיאו אותם: ויעטבו
שורק. נטעו פגנים מזבחות ולא זמורה אלא שרשין עלמין זה בית
המקדש שהוא שורשן ויעיקרן שמתבצב לפני המקום: ויבן מגדל
במוצו זה מוצה. העשוי כמגדל עז: וגם יקב חלב זו. בזאתו
מגדל. יקב הוא צור חפור וכן עד יקבי המלך (זכריה יד) בית שיחא
דמלכא לשון שיח ומערה פושיין' בלע"ז: לול. ארובה שהיא מלמעלה
לנטטה: זין כבש למוצה. הכבש ארכו ל"ב ומשפע ועולה ט' אמות
עד ששור למוצה ולא היה ראשו מחובר למוצה אלא אור מעט
מפסק סני כדאמר בזבחים (דף קד.) ועשית עולותיה הבשר
והדם מה ידם צוריקה אף צבר צוריקה הא למדת אור יש זין כבש
למוצה ואותו אור קרוי זין כבש למוצה ולול היה בזאתו אור צבערבו
של כבש בשמונה אמות מערבית של כבש שהכבש רחבו ט"ו אמה
ממורה למערב ואותו חלל שהנסכים יורדין לתוכו שהן נעשין צדומית
מערבית של מוצה ומוקף ארבע מחילות עד קרקעיתו וקרקעיתו של
רצפת שיש ואין היין נבלע שם וכל נסכי יין של כל השנה יורדין שם.
והאי תנא ליה ליה שהיו שיתין יורדין עד תהום והכי אמרינן לקמן וע"כ
לית ליה ופליג אדרבנן: פרחי כהונה. ילדים כהנים: יין קרוש.
שנעשש וקרוש: ושורפין אותו בקדושה. במקום קדוש בעזרה ומתוך
השיתין מוליאין אותו שלא יתמלאו השיתין מן הנסכים שכל קרבנות
הזבוח והיחיד טעונין נסכים חוץ מחטאת ואשם (שם) ושורפין אותם שאסורין
בהנאה דקדש הוא: שנאמר בקדש הסך. הקיש שריפה לניסוחו:

תורה אור השלם

1. מה יפן פעמין
בנעליים בת נדיב חמוקי
ירבין כמו הלואים
מעשה ידי אמן:
שיר השירים ז ו
2. בראשית ברא אלהים
את השמים ואת
הארץ. בראשית א א
3. (א) אשריה נא לידני
שירת דודי לנרמו כרם
היה לידני בקרן בן
שמן: (ב) ויעוקפו
ויסקלוהו ויעטבו שורק
ויבן מגדל בתוכו וגם
יקב חצב בו ויין לעשות
ענבים ויעש באשם:
ישעיהו ה א-ב
4. ונסכו רביעת הדין
לכבש האחד בקדש
הסך נסך שר ליה:
במדבר כח ד

לעזי רש"י

פושיו' (פושיו' ז). ומה.

א"שכל מזבח שאין לו לא כבש ולא קרן ולא
יסוד ולא ריבוע פסול לעבודה רבי יוסי בר
יהודה אומר אף הסוכה אמר רבה בר בר חנה
א"ר יוחנן שיתין מששת ימי בראשית נבראו
שנאמר חמוקי ירכין כמו חללים מעשה ידי
אמן חמוקי ירכין אלו השיתין כמו חללים
שחמוללין ויורדין עד התהום מעשה ידי אמן
זו מעשה ידי אומנותו של הקב"ה תנא דבי ר'
ישמעאל² בראשית אל תיקרי בראשית אלא
ברא שית תניא ר' יוסי אומר שיתין מחוללין
ויורדין עד תהום שנאמר³ אשריה נא לידני
שירת דודי לכרמו כרם היה לידני בקרן בן
שמן ויעוקהו ויסקלוהו ויעטבו שורק ויבן
מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויעטבו שורק
זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצה
וגם יקב חצב בו אלו השיתין תניא⁴ א"ר אלעזר
בר צדוק לול קטן היה בין כבש למוצה
במערבו של כבש ואחת לשבעים שנה פרחי
כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש
שדומה לעיגול דבילה ובאין ושורפין אותו
בקדושה שנא' בקדש הסך נסך שר ליה'
כשם

שבכל מזבח שאין לו קרן. וזה שקרנו נפגמה הוה ליה קרן
כמאן דליתיה ולכך נפסל לעבודה דאין לו קרן דפגימיה
פוסלת זבאני מוצה כדי שתהגור זה לפורן כדאמר פ"ק דחולין
(דף יט. יא.) וטעמא פירש שם בקוונט' משום דכתיב אזנים שלמות תצנה
[ובקידולן] פליגי זה תנאי התם ר"ש

בן יוחי אומר טפח ר' אליעזר בן
יעקב אומר כזית וי"ל דהטעם משום
דלא חשיב ריבוע למר זבאי שיעורא
ולמר זבאי שיעורא וריבוע מעכב
דקתני הכא ומיהו זבוח מוצה ניחא
דכתיב רבוע יהיה המוצה אבל קרן
מנגן דקדי היה בקרן דלע"פ שפירש
כאן בקוונט' קרן אכן מרוכז אמה על
אמה זרום אמה לא יתכן דע"י מלכין
נעשה כדאי' צפ' אחיו מקומן (זבחים
גז.) ושמה רבוע דקין ילפינן ממוצה
וא"ת ואזני מוצה מאי איריא משום
דנפגמה מיפוק ליה משום דחסרה
האזן ואפילו לא נפגמה לא קרינן
זבו שלמות כדמוכח פ' אחיו מקומן
(שם) גבי מורחית דרומית שלא היה לו
יסוד דפרין היכי עבדי לה אי דגיי
לה אזנים שלמות אמר רחמנא וי"ל
דהכי קאמר ליה התם אי גיי לזבד
האזן אי אפשר [לזבדן] זבא פגימה
ואין כאן שלמות ואס זבא לפחות
ולהחליק בסכין זבא פגימה איכא
איסורא דלא תניף עליהן צרול וכן
משמע במסכת ע"פ ר' ישמעאל
(דף נג.) גבי זבאני מוצה¹ שקלאום וגזום
בית חשמונאי דקאמר היכי נעבד
בית צריניהו אזנים שלמות אמר רחמנא נסריניהו פ' לעשות זבא פגימות
לא תניף עליהם צרול כתיב וא"ת וליעבדו על ידי שמיר דבצית
שני הוה שמיר כדמוכח במסכת סוטה צ"פ עגלה ערופה (דף מה.)
דקאמר משמתו נציאים הראשונים בטלו אורים ותומים משחרב בית
המקדש בטל שמיר והיינו בית שני דאי בית ראשון ליערביניהו משחרב
בית המקדש בטלו אורים ותומים ושמיר דמשמתו נציאים הראשונים
היה חורבן הצית כדתינא בגמ' משחרב בהמ"ק בטלו אורים ותומים
והיינו בית ראשון דחמשה דברים חסר בית שני מבית ראשון כדאיתא
ביומא (דף קא.) אלא בטל השמיר היינו לאחר בית שני וכן הא דקאמר
רשב"א התם משחרב בהמ"ק ניטל טעם הפירות מסתמא לאחר חורבן
בית שני קאמר שחרב צימיו תדע דאשכחן בצית שני שחיו פירות
מתברכין צימיו שמעון בן שטח⁶ שנעשין חטין ככליות של שור הגדול
ועוד יש להביא ראיה דהוה שמיר בצית שני מעוצדא דלמא בן נמינה
דפ"ק דקידושין (דף קב.) ודפ"ב דע"ז (דף נג.) שנקשו ממנו חכמי
ישראל אזנים לאפוד ואזני אפוד זעו שמיר דקאמר ר' נחמיה פ' עגלה
ערופה (סוטה מה.) כדכתיב במלואות ואפי' ר' יהודה דפליג עליה ואמר
שמיר שבו זנה שלמה את בהמ"ק מודה נמי דזבני אפוד זעו שמיר
כדמוכח פ' מי שאחזו (גיטין סח.) וס' גבי צינן בהמ"ק שעשה שלמה
דקאמרין היכי נעבד איכא שמיר דאיתיה משה לאזני אפוד וההיא על
כרחן רבי יהודה היא דלר' נחמיה לא הוה שמיר לבית המקדש ועוצדא
דלמא בן נמינה צבית שני הוה דקאמרין התם לשנה נולדה לו פרה
אלומה בעדרו ושצע פרות היו הראשונה שעשה משה שניה שעשה
עזרא כדתינן במסכת פרה (פ"ג מ"ה) וכיון שהיה שמיר צבית שני
כדפרישית אמאי גזום בית חשמונאי וי"ל שמיר אין עושה אותן שלמות
שלא תתגור זה לפורן וא"ת א"כ היאך זבו את המוצה דלא אפשר
לומר שהיה מתקן מנחון ומכניסו מצפניו דאפילו כי האי גוונא זבוח

אסור כדתינא במכילתא בסוף פרשת וישמע יתרו לא תצנה אתהן גזית זו אין אתה זונה גזית אבל אתה זונה גזית זבוח וזבוח הקדשים ומה
אני מקיים ומקבצו והגרון וכל כלי צרול לא נשמע צבית בהצנתו צבית אינו נשמע אלמא זבוח אפילו צחוף אינו נשמע וכן יסד רבינו אליהו
הוקן באזהרת אמת יהגה מידי זבחי מוצה חוץ זכר כן נגזרו והיינו יולין לחלק זין קודם שהוקדשו אזנים למוצה דעודין חולין לאחר
שהוקדשו אבל אין לרין דמשמע צפ' אחיו מקומן (זבחים נד.) זבנו אותו בזבחים החלוקות כגון חלוקי אזנים מן הנמל שחבול הם וצחול
הים נצראו חלקות מששת ימי בראשית ומיהו קשה דגבי צית המקדש כתיב אכן שלמה מסע נצנה ואמר ר' יהודה דהוה שמיר לבהמ"ק (י):
א"ר תיקרי בראשית א"א ברא שית. האי תנא ור' יוחנן סברי מששת ימי בראשית נצראו אבל אידך תנא דדריש וגם יקב חצב ליה ליה דמההוא
קרא דריש מוצה ושיתין למוצה צדי אדם הוה וצמילתיה גרסינן ועליו כרה דוד ומיהו קשה דר' יוחנן אדר' יוחנן דהכא סבר מששת
ימי בראשית נצראו דדריש מעשה ידי אמן מעשה אומנותו של מקום ולקמן צפרק החליל (ג.) א"ר יוחנן צעשה שכרה דוד שיתין קפא תהומא
ושמא אמוראי נינהו ואליעזר דר' יוחנן: וימעטוהו שורק זה בית המקדש ויבן מגדל בתוכו זה מוצה וגם יקב חצב בו אלו השיתין.
קך כחזו זבל הספרים וזה גרסת הקוונט' אבל בתוספתא גרים ויבן מגדל זבוחו זה היכל וגם יקב חצב בו זה מוצה וקרי למוצה
יקב לפי שמנסכין עליו את היין שמוציאין מן היקבים ומריבויא דגם דרשינן שיתין: